

מנה בנתן

לע"צ מרן רבי יוסף שלמה בן רבי
יהודה ליב כהנמן זצוק"ל
הערות והנצחות טל' 0548449853 או מייל
MABADAF12@GMAIL.COM

גליון 86 פרשת כי תצא תשפ"א

סוכה מו-נב

ראויה בין השמשות של שמיני שהרי אם רוצה אז לאכול סעודה הוא אוכל רק בסוכה, ולכן מתוך שהוקצתה לבין השמשות הוקצתה לכל היום, אך אתרוג אינו ראוי בין השמשות ולכן לא הוקצה לכל שמיני, ולוי אסר אתרוג אף בשמיני, ואבוה דשמואל אמר שרק בז' אסור ומותר בח', ואח"כ אביו של שמואל חזר בו ואסר גם בח', ור' זירא סבר שמותר בח' שהוא אמר שאתרוג שנפסל נאסר כל ז', ומשמע שבח' מותר.

ר' זירא אומר שאדם לא יקנה לולב לתינוק ביום הראשון כיון שהקטן רק קונה אך אינו יכול להקנות חזרה וא"כ הוא יוצא בלולב שאינו שלו.

עוד אמר ר' זירא שלא יאמר לתינוק שיביא לו חפץ ואינו מביא לו שהוא גורם ללימדו לשונם דבר שקר.

עוד אמוראים נחלקו במחלוקת ר' יוחנן ור"ל, שרב אמר שאם הפריש ז' אתרוגים לז' ימים יכול לאכול כל אחד אחר שיצא בו, ורב אסי אמר שנאסר כל אותו היום ואוכלו רק למחרת, ונחלקו, שלרב הוקצה רק למצוותו, ולר' אסי הוקצה כל היום,

בחז"ל שיש ב' ימים, לאב"י ח' ספק ז' אסור וט' ספק ח' מותר, ולמרימר מותר גם בח' ספק ז' רב שישא בר רב אידי נהג כאב"י, וכן הלכה.

רב יהודה בר רב שמואל בר שילת אמר בשם רב שביום ח' בחז"ל נוהגים כז' לסוכה וכח' לענין ברכה, ולר' יוחנן הוא כח' אף לענין סוכה ולכו"ע יושבים בסוכה,

דף מז ונחלקו אם מברכים לישב בסוכה, שלרב מברכים על סוכה, ולר' יוחנן לא מברכים, ורב יוסף אמר שיש לנהוג כר' יוחנן שרב הונא בר ביזנא וכל גדולי הדור נקלעו בסוכה ביום ח' וישבו בסוכה אך לא בירכו עליה, ואין לומר שהם סוברים כמ"ד לעיל שמברכים על סוכה רק ביום הראשון, שידוע לנו שהם הגיעו משדות המרעה ולא בירכו ביום הראשון, וללישנא בתרא לכו"ע לא מברכים על סוכה, ונחלקו אם יושבים בה, שלרב יושבים בסוכה, ולר' יוחנן לא יושבים בסוכה, ורב יוסף אמר שיש לנהוג כר' יוחנן שרב יהודה בר רב שמואל בר שילת עצמו ישב מחוץ לסוכה ביום שמיני ספק שביעי, ולהלכה יושבים בסוכה ביום ח' אך לא מברכים עליה.

ר' יוחנן אומר שביום ח' אומרים שהחיינו אך בז' של פסח לא אומרים שהחיינו, ור' לוי בר חמא או רב חמא בר חנינא מוכיח, שיום ח' חלוק מלפניו לענין סוכה לולב וניסוך המים, ולר' יהודה שיש ניסוך המים גם בשמיני הוא חלוק לענין סוכה ולולב, ואין לומר שגם ז' של פסח חלוק מפסח לענין חובת מצה, כי הוא חלוק רק מהלילה הראשון ואילו שמיני עצרת חלוק מהיום, ורבינא אומר ששמיני חלוק מהימים שלפניו וז' של פסח חלוק מהימים שלפני לפניו, רב פפא אומר שהוא חלוק בקרבן, שבשאר החג מקריב פרים ובשמיני מקריב פר, ר"נ בר יצחק אומר שבכל הימים נאמר ביום ובשמיני כתוב **וביום**, רב אשי אומר שבכל הימים כתוב **כמשפט** ובה' כתוב **כמשפטם**, ולכאורה יש להוכיח כר' יוחנן ממה ששנינו שפרים כבשים ואילים מעכבים זה את זה, ולר' יהודה אינם מעכבים שהרי כל הפרים מתמעטים והולכים, אמרו לו והרי כולם מתמעטים בח', אמר ר' יהודה ששמיני הוא רגל בפני עצמו שכמו שז' הימים טעונים קרבן שיר ברכה ולינה, כך שמיני טעון קרבן שיר ברכה ולינה, **עמוד ב** ולכאורה ברכה הכוונה שהחיינו, ויש לדחות שהכוונה להזכרת הברכה בתפילה, ומסתבר כך שהרי שהחיינו בכל אופן לא מברכים חוץ מהיום הראשון, אך יש לומר שבמקרה שלא בירך ביום הראשון יכול לברך שהחיינו כל הז' ימים, אך למעשה צריך לברך על כוס וא"כ יש להוכיח מכאן

דף מו העושה לעצמו לולב מברך שהחיינו, וכשנטולו לצאת בו מברך על נטילת לולב, ומברך עליו בכל ז' הימים, העושה סוכה מברך שהחיינו, וכשנכנס לשבת בה מברך לישב בסוכה, ואינו מברך יותר, וקשה לדעת רבה בר בר חנה שמברך על סוכה כל ז' ועל לולב רק ביום ראשון, ויש לומר שבזמן ביהמ"ק מברכים על לולב כל ז', ורבה דיבר בזמן הזה ולכן מברך על לולב רק יום א', ונחלקו התנאים לענין סוכה כמו שנחלקו בתפילין שלרבי מברך עליהם כל פעם שמיניהם, ולחכמים מברך רק פעם ביום, ואב"י אמר שהלכה כרבי, ורבא פסק כרבנן, ורב מרי בן בת שמואל אמר שראה שרבא לא נהג כדבריו, שכשנכנס לבית הכסא הוא חלץ תפיליו ואח"כ בירך שוב, וכששוב נכנס לבית הכסא ויצא הוא בירך שוב, ואנו נוהגים כרבי ומברכים על סוכה כל ז', ומר זוטרא אמר שראה שרב פפי בירך כל פעם שהניח תפילין, ורבנן שאצל רב אשי ברכו בכל פעם שמשמשו בהם.

רב יהודה אמר בשם שמואל שמברכים על לולב כל ז', ורבי"ל אומר שביום הראשון הוא מצוה ובשאר הימים הוא מצות זקנים, ור' יצחק אומר שכל יום הוא מצות זקנים, ואמנם ביום הראשון הוא מדאורייתא, אלא הוא סבר כרבי"ל שבשאר הימים הוא מצות זקנים, וצ"ל וכן אמר ר' יצחק, וכן סובר רב שמברכים על לולב כל ז', שרב חייא בר אשי אמר משמו שהמדליק נר חנוכה ביום הראשון מברך, ור' ירמיה הוסיף שהמדליק מברך להדליק ושעשה ניסים ושהחיינו, והרואה מברך רק שעשה ניסים ושהחיינו, ובשאר הימים מברכים רק להדליק ושעשה ניסים, ושהחיינו יצא ביום הראשון, ונס יש כל יום, והרואה מברך רק שעשה ניסים, והברכה היא אשר קדשנו במצוותיו וצונו להדליק נר חנוכה, והציווי הוא מלא תסור, ולר"נ בר יצחק לומדים מהפסוק שאל אביך ויגדך, והוא אמר שרב אמר כך להדיא שמברכים על לולב כל ז'.

שנו בברייתא שהעושה סוכה מברך שהחיינו וכשיושב בה מברך לישב בסוכה, ואם היתה עשויה כבר אם מחדש בה דבר יברך שהחיינו, ואם לא חידש בה כלום יברך שהחיינו כשישב בה, ורב אשי אמר שראה שרב כהנא בירך בקידוש את כל הברכות.

לת"ק אם יש לפניו לקיים כמה מצוות מברך אקב"ו על המצוות, ולר' יהודה מברך על כל מצוה בפני עצמה, ור' זירא או ר' חנינא בר פפא אמרו שר' יהודה למד מהפסוק ברוך ה' יום יום, וכי בלילה לא מברכים, אלא שכל יום ה' נותן מעין ברכותיו, וכן בכל דבר נותנים לו מעין ברכותיו.

עוד אמר רב זירא שאין מדת הקב"ה כמדת בשר ודם, שאצל בשר ודם כלי ריק מקבל מה שנותנים בו **עמוד ב** וכלי מלא לא מקבל, ואילו אצל הקב"ה כלי מלא מקבל וכלי ריק אינו מקבל, שכתוב **והיה אם שמוע תשמע** שאם אתה שומע תשמע עוד ואם לא לא, ועוד יש לפרש אם שמעת בישן תשמע בחדש, ואם פנה לבבך לא תשמע.

ר' יוחנן אומר שבשביעי אסור לאכול אתרוג, ובשמיני מותר, ולר"ל גם בשביעי מותר, ונחלקו שלר' יוחנן הוקצה לכל היום, ולר"ל הוקצה רק לזמן המצוה, ור"ל הוכיח ממה ששנינו שלוקחים מיד התינוקות את הלולבים ואוכלים את אתרוגיהם, ומשמע שניתן לאכול גם את של הגדולים, ור' יוחנן דחה שרק מהתינוקות מותר לאכול, וללישנא בתרא ר' יוחנן הוכיח מהמשנה שרק מתינוקות מותר, ור"ל אמר שגם מגדולים מותר וזה לאו דוקא, וכתוב 'תינוקות' כדרך העולם שאין דרך לקחת מגדולים, ורב פפא הקשה לדעת ר' יוחנן, מדוע סוכה אסורה בשמיני ואילו אתרוג מותר בשמיני, ואב"י מחלק שהסוכה

לשיטת ר"צ שיכול לברך שהחיינו גם בשוק, שהרי אין כוס כל יום, אך יש לדחות שר"צ דיבר באופן שהזדמן לו כוס.

לכאורה משמע שלר' יהודה שמיני צריך לינה, אך ישנה ברייתא שלר' יהודה פסח שני אינו טעון לינה, שכתוב **ופנית בבוקר והלכת לאוהלך**, וכתוב **ששת ימים תאכל מצות** מה שטעון ששה טעון לינה, ומה שלא טעון ששה לא טעון לינה, ולכאורה זה בא למעט שמיני, ויש לומר שהוא רק ממעט פסח שני, וכך מסתבר שהרי ישנה ברייתא שביכורים טעונים קרבן שיר תנופה ולינה, ור' יהודה הוא הסובר שביכורים טעונים תנופה, שהוא למד מוהנחתו שזה תנופה, ואין לומר שזה הנחה כי כתוב קודם **והניחו**, ומוהנחתו לומדים תנופה, אך יתכן שזה לדעת ר"א בן יעקב שגם הוא סובר שביכורים טעונים תנופה והוא לומד מולקח הכהן הטנא מידך שטעונים תנופה ולומדים בגזירה שווה יד יד משלמים, שכתוב בהם **ידיו תביאנה את אישי ה'** וכמו ששלמים הכהן מניף כך בביכורים, וכמו שביכורים הבעלים מניפים כך בשלמים, והכהן מניח ידו תחת יד הבעלים ומניף.

לר"צ מברכים שהחיינו בשמיני, ולרב ששת לא מברכים, ולהלכה מברכים,

דף מח וכן יש ברייתא ששמיני הוא רגל בפני עצמו לענין פז"ר קש"ב, פייס לכהנים המקריבים, זמן, רגל נשלא יושבים בסוכה, קרבן בפני עצמו, שיר לעצמו, ברכה לעצמו.

משנה אדם חייב בהלל ושמחה ח' ימים וכן חייבים בכבוד יו"ט האחרון כשאר החג. **גמרא** בברייתא למדו מהפסוק והיית אך **שמח** שחייב בליל יו"ט האחרון בשמחה, ואין לומר שמרבה ביו"ט הראשון כי כתוב אך, ועדיף לרבות ליל יו"ט אחרון כי יש שמחה לפניו ואילו ליל יו"ט ראשון אין שמחה לפניו.

משנה חובת סוכה רק ז' ימים, ואחר שגמר לאכול ביום השביעי לא יתיר את הסוכה אך יוריד את הכלים משעת מנחה והלאה לכבוד יו"ט האחרון. **גמרא** יש להסתפק מה הדין כשאין לו כלים, אך קשה שאין היכי תמצי כזו כי הרי השתמש בסוכה, אלא השאלה היא אם אין לו מקום להוריד כליו, ר' חייא בר רב אומר שיפחות ד' טפחים בסוכה, ולריב"ל ידליק בה הנר, וריב"ל דיבר לבני בבל שצריכים לישב בה גם בח' ובני א"י יפחתו בה, וכל זה בסוכה קטנה שלא מדליקים בה נר, ובסוכה גדולה ההיכר יהיה שיכניס בה את כלי האוכל, שרבא אמר לעיל שלא מכניסים את כלי האוכל לסוכה, ורק כלי שתיה מותר להכניס.

משנה לניסוך המים לוקחים צלוחית זהב בשיעור ג' לוגים ומילאנה מהשילוח, וכשהגיעו לשער המים תקעו והריעו ותקעו, ואח"כ עלה בכבש ופנה לשמאלו והיו שם שני ספלי כסף, ולר' יהודה הם היו של סיד ופניהם היו שחורים מהיין, והם היו נקובים כב' חוטמים **עמוד ב** אחד היה עבה ואחד היה דק, כדי ששניהם יכלו יחד, הספל המערבי היה של מים והמזרחי של יין, ואם החליף את של מים ליין ולהיפך יצא, ולר' יהודה היה מנסך לוג מים כל ח' ימים, ואמרו למנסך להגביה ידו, שפעם ניסך כהן צדוקי על רגליו ורגמוהו העם באתרוגיהם, והניסוך בשבת כמו בחול אלא שבערב שבת מילאו מהשילוח חבית זהב שאינה מקודשת והניחוה בלשכה, ואם נשפכו המים או נתגלו יכול למלאות מהכיוור שהיין והמים המגולים נפסלו למזבח. **גמרא** תוקעים לניסוך המים שכתוב **ושאבתם מים בששון**.

היו שני מינים אחד שמו ששון ואחד שמו שמחה, אמר ששון לשמחה אני עדיף ממך שכתוב בפסוק **ששון ושמחה ישיגו**, אמר שמחה שאני עדיף שכתוב **שמחה וששון ליהודים**, אמר ששון לשמחה, יום אחד יעשו ממך רץ ויוציאוך שכתוב **כי בשמחה תצאו**, אמר שמחה לששון יום אחד יקחו אותך וימלאו בך מים, שכתוב **ושאבתם מים בששון**, מין אחד ששמו ששון אמר לר' אבהו שלעתיד לבא אזכה ותמלאו לי מים בעולם הבא שכתוב **ושאבתם מים בששון**, אמר לו ר' אבהו היית צודק אם היה כתוב

לששון, אך כתוב בששון והיינו שיקחו את עורך ויעשו ממנו נוד למלאות בו מים.

כל העולים למזבח פונים דרך ימין ומקיפים ויורדים דרך שמאל, חוץ מהעולה לג' דברים שעולה דרך שמאל וחוזר בדרך שהגיע, העולה לניסוך המים והיין ולעולת העוף כשרבתה במזרח.

המשנה אומרת שהספלים היו שחורים, ולכאורה רק של יין השחיר, ויש לומר ששל מים גם משחיר שהרי אם ניסך יין בשל מים יצא.

לכאורה המשנה אומרת שאחד היה עבה ואחד דק כדעת ר' יהודה שניסך רק לוג מים וא"כ לחכמים שניסך ג' לוגים מים הם צריכים להיות שוים, ויש לומר שהיין סמיך יותר והמים קלושים, ומסתבר שזה לחכמים, שהרי לר' יהודה צריך לומר רחב וקצר, ששנינו בברייתא שר' יהודה אמר שהיו שני קשוואות אחד של מים ואחד של יין, של יין פיה רחב ושל מים פיה קצר כדי שיכלו יחד.

כשהצדוקי ניסך על רגליו ורגמוהו העם באתרוגיהם ואותו יום נפגמה קרן של המזבח והביאו בול מלח וסתמוהו, ולא הוכשרה העבודה בכך אלא כדי שלא יראה המזבח פגום,

דף מט שמזבח שאין לו כבש או קרן או יסוד או ריבוע פסול לעבודה, ולר' יוסי בר' יהודה גם סובב מעכב.

ר' יוחנן אומר שהשיתים נבראו בששת ימי בראשית, שכתוב **חמוקי ירכיך כמו חלאים מעשה ידי אמן**, חמוקי ירכיך זה השיתין והם כמו חלאים שמנוקבין ויורדים עד תהום מעשה ידי אמן, מעשה ידי אומנותו של הקב"ה, ואצל ר' ישמעאל למדו את זה מהמילה **בראשית**, והיינו ברא שית, ר' יוסי אומר שהשיתין מחוללין ויורדים עד תהום שכתוב **אשירה נא לידידי שירת דודי לכרמו**, כרם היה לידידי בקרן בן שמן ויעזקהו ויסקלהו ויטעהו שורק ויבן מגדל בתוכו וגם יקב חצב בו, שורק זה בית המקדש, מגדל זה מזבח, יקב אלו השיתין, ר"א בר' צדוק אומר שהיה לול קטן במערב הכבש בינו למזבח, ואחת לע' שנה נכנסו לשם פרחי כהונה וליקטו משם יין קרוש כעיגולי דבילה, ושרפוהו בקדש שכתוב **בקדש הסך נסך שכר לה'**, **עמוד ב** וכמו שמנסכים אותו בקדושה כך שורפים אותו בקדושה, ומבאר רבינא שלומדים **קדש קדש** שכאן כתוב **בקדש הסך**, ובנותר כתוב **ושרפת את הנותר באש לא יאכל כי קדש הוא**, והמשנה במעילה שאומרת שמועלים בנסכים ואחר שירדו לשיתין לא מועלין, לכאורה זה כר"א בר' צדוק שהרי לרבנן הם ירדו כבר לתהום, ויש לומר שמדובר באופן שנקלט בדופן של השיתין, וללישנא בתרא הוכיחו שהמשנה כרבנן, שלר"א בר' צדוק עדיין נשארו בקדושה, ויש לומר שגם לר"א בר' צדוק הם יצאו ממעילה אחר שנעשו מצוותן.

ר"ל אומר שבשעת הניסוך פוקקין את השיתין לקיים **בקדש הסך נסך שכר**, ומבאר רב פפא ששקר משמעותו שתיה שביעה ושכרות, ומוכיח מזה רב פפא ששביעת האדם מגרונו, ורבא אומר שת"ח שאין לו הרבה יין יגמע אותו וכן עשה רבא בכוס של ברכה.

רבא מבאר את הפסוק **מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב**, מה יפו הפעילות של ישראל בשעת העליה לרגל בת נדיב בתו של אברהם שנקרא נדיב, שכתוב **נדיבי עמים נאספו עם אלוקי אברהם** ולא כתוב אלוקי יצחק ויעקב, אלא שאברהם היה תחילה לגרים. רב ענן דרש את הפסוק **חמוקי ירכיך** שדברי תורה נמשלו לירך שכמו ירך הוא בסתר כך דברי תורה יש ללמוד בסתר, כדברי ר"א שדרש את הפסוק **הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' אלוקיך דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם אלוקיך**, משפט זה דין, אהבת חסד זה גמילות חסדים, הצנע לכת עם אלוקיך זה הוצאת המת והכנסת כלה לחופה, וזה ק"ו שאם דברים שהדרך לעשות בפרהסיא יש לעשותם בצנעה, דברים שהדרך לעשותם בצנעה ודאי יעשה אותם בצנעה.

ר"א אומר שגדול העושה צדקה מהקרבת קרבן, שכתוב **עשה משפט וצדקה נבחר לה' מזבח**, ועוד אמר ר"א שגמילות חסדים גדולה מצדקה שכתוב **זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד**, ובזריעה ספק יאכל ספק לא, אך הקוצר ודאי אוכל, וצדקה נמדדת לפי החסד שבה שכתוב **זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד**.

בג' דברים גדולה גמ"ח מהצדקה שצדקה היא בממון וגמ"ח זה גם בגופו, צדקה היא רק לעניים וגמ"ח הוא גם לעשירים, צדקה היא רק לחיים וגמ"ח גם למתים, ועוד אמר ר"א שהעושה צדקה ומשפט כאילו מילא כל העולם חסד, שכתוב **אוהב צדקה ומשפט חסד ה' מלאה הארץ**, ולא כולם זוכים לכך שכתוב **מה יקר חסדך אלוקים**, וירא שמים זוכה בזה שכתוב **חסד ה' מעולם ועד עולם על יראיו**, ורב חמא בר פפא דרש מפסוק זה שמי שיש עליו חן הוא ודאי ירא שמים, ור"א הקשה בפסוק **פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה**, וכי יש תורה שאינה של חסד אלא שתורה לשמה היא של חסד ושלא לשמה אינה של חסד, ויש אומרים שתורה ללמדה היא של חסד ושלא ללמדה אינה של חסד.

בשבת הביאו מים לפני שבת בחבית שאינה מקודשת, מבאר ר' זירא שהטעם הוא שאין שיעור למים וכלי שרת מקדשים אף שלא לדעת.

דף נ ואם יביא מים במקודשת הם יפסלו בלינה, ולחזקיה כלי שרת מקדשים רק לדעת וגזרו שמא יאמרו שקדשום לדעת, ור' ינאי אמר בשם ר' זירא, שגם אם נאמר שיש שיעור למים וכלי שרת מקדשים רק לדעת, יש לגזור שמא יאמרו שמלאום לקידוש ידים ורגלים.

אם נתגלו המים לא מנסכים אותם ואין לומר שלר' נחמיה יסננו אותם ששנינו שלת"ק יש גילוי במסנת, ולר' נחמיה דוקא כשהתחונה מגולה אך אם היא מכוסה אין סכנת גילוי למרות שהעליונה מגולה שארס הנחש הוא כספוג ועומד במקומו, ויש לומר שגם לר' נחמיה יש לאסור שאמנם אין סכנה להדיוט, אך זה פסול למזבח שכתוב הקריבהו **נא לפחתך הירצך או הישא פניך אמר ה' צבקות**.

פרק החליל

משנה החליל של בית השואבה נוהג ה' או ר' ימים שאינו דוחה שבת ויו"ט. **עמוד ב גמרא** רב יהודה רב עינא נחלקו בגירסא, בית השואבה או החשובה, ובכל מקרה אין בזה שיבוש, שנקרא שואבה על שם הפסוק **ושאבתם מים בששון** וחשובה זה שהמצוה חשובה מששת ימי בראשית שה' ברא השיתין.

לר' יוסי בר' יהודה חליל דוחה שבת, ולחכמים גם יו"ט אינו דוחה, ורב יוסף אומר שנחלקו בשיר של קרבנות, שלר' יוסי בר' יהודה עיקר השירה היא בכלי וזה עבודה שדוחה שבת, ולרבנן עיקר השירה היא בפה, ובכלי אינו חלק מהעבודה, ואינו דוחה שבת, ולכו"ע שמחת בית השואבה הוא שמחה ואינו דוחה שבת, ורב יוסף מוכיח ממה ששנינו שנחלקו אם עושים כלי שרת מעץ, שלרבי לא עושים, ולר' יוסי בר' יהודה עושים, ור' יוסי סבר שעיקר שירה בכלי והאבוב בימי משה ודאי היה מעץ, וא"כ יש כלי שרת מעץ, ולרבי עיקר השירה בפה וא"כ לא מצאנו כלי שרת מעץ, ויש לדחות שלכו"ע עיקר השירה בכלי, ונחלקו אם לומדים אפשר ממה שאי אפשר, שלר' יוסי בר' יהודה לומדים כל כלי שרת שנעשים מעץ מכלי נגינה שאי אפשר שלא יעשו אותם מעץ, ולרבי לא לומדים סתם כלי שרת שאפשר לעשותם ממתכת, מכלי שיר, או שלכו"ע עיקר שירה בפה ולא לומדים דבר שאפשר מדבר שאי אפשר באופן אחר, ונחלקו בדרשה אם לומדים בכלל ופרט וכלל או בריבוי מיעוט וריבוי, שרבי למד בפסוק **ועשית מנורת כלל זהב טהור פרט, מקשה תיעשה המנורה כלל, כלל ופרט וכלל לומדים ממנו כעין הפרט ורק ממתכת כשר ולא ממה שאינו מתכת, ולר' יוסי בר' יהודה ועשית מנורת ריבה הכל, מזהב טהור ממעטים משהו מקשה תיעשה** הוא ריבוי וריבוי הכל ומיעוטו רק של חרס,

דף נא ולכאורה נחלקו בזה תנאים ששנינו שלר"מ המנגנים בכלים היו עבדי הכהנים, ולר' יוסי הם ממשפחת בית הפגרים או ממשפחת בית צפריא והם מהעיר אמאוס והיו משיאים בנותיהם לכהנים, ולר' חנינא בן אנטיגנוס הם היו לוויים, ור"מ סובר שעיקר שירה בפה ולר' חנינא עיקר שירה בכלי, אך לפ"ז קשה מה סובר ר' יוסי, שאם אין עיקר שירה בפה א"כ אפשר שהם יהיו עבדים ואם עיקר שירה בכלי א"כ צריך שהם יהיו לוויים, אלא לכו"ע עיקר שירה בפה ונחלקו איך היה המעשה, ונ"מ אם מעלים מהדוכן ליוחסין ולמעשר, שאם הם היו עבדים לא מעלים מהם ליוחסין, ואם הם מישראל מעלים רק ליוחסין, ואם הם לוויים מעלים מהם אף למעשר.

ר' ירמיה בר אבא סובר שר' יוסי בר' יהודה וחכמים נחלקו בשיר של שואבה, שלר' יוסי שמחה יתירה דוחה שבת ולחכמים היא לא דוחה, אך שיר של קרבן לכו"ע דוחה שבת, ויש ברייתא מפורשת שנחלקו בשיר של שואבה, שלר' יוסי דוחה ולחכמים לא דוחה, ולכאורה יש לדייק מהברייתא הזו שנחלקו בשיר של שואבה ובשל קרבן לכו"ע דוחה, וא"כ קשה לרב יוסף גם משיר קרבן, שלרב יוסף לחכמים לא דוחה, ויש לומר שרב יוסף יאמר שנחלקו גם בשל קרבן וגם בשל שואבה, והברייתא כתבה של שואבה לחדש שלר' יוסי אפילו של שואבה דוחה שבת, אך יש לדייק ממשנתנו שכתוב זהו חליל של בית השואבה שאינו דוחה שבת ויו"ט, ומשמע ששל קרבן דוחה שבת וזה לא כר' יוסי שאמר שגם של שואבה דוחה ולא כרבנן שלרב יוסף בשל קרבן גם אינו דוחה, וא"כ רב יוסף נדחה גם בשל קרבן וגם בשל שואבה.

הסובר עיקר שירה בכלי למד מהפסוק **ויאמר חזקיהו להעלות העולה למזבח ובעת החל העולה החל שיר ה' והחצוצרות ועל ידי כלי דוד מלך ישראל**, והסובר עיקר שירה בפה לומד מהפסוק **ויהי כאחד למחצצרים ולמשוררים להשמיע קול אחד ומה שכתוב אצל חזקיהו, יש להסביר החל שיר ה' בפה, ועל ידי מלך ישראל הוא רק להנעים את הקול, והסובר עיקר שירה בכלי למד מהפסוק ויהי כאחד למחצצרים ולמשוררים שהמשוררים הם כמו המחצצרים שעושים בכלי.**

משנה מי שלא ראה את שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו, במוצאי יו"ט ירדו לעזרת נשים ותקנו שם תיקון גדול, והיו שם מנורות זהב וד' ספלי זהב בראשיהם וד' סולמות לכל אחד, וארבעה ילדים מפרחי כהונה ובידיהם כדים של ק"כ לוג שהטילו לכל ספל, מבלאי מכנסי הכהנים ומהאבנטים הפקיעו פתילות והדליקו בהם, ולא היתה חצר בירושלים שלא האירה מהאור הזה, חסידים ואנשי מעשה רקדו לפניהם **עמוד ב** עם אבוקות של אור בידם ואמרו לפניהם דברי שירות ותשבחות, והלויים בכנורות נבלים ומצלתיים וחצוצרות וכלי שיר בלי מספר על ט"ו מעלות שירדו מעזרת ישראל לעזרת נשים, כנגד ט"ו שיר המעלות שבתהילים שעליהם עמדו לוויים בכלי שיר ואמרו שירה, ושני כהנים עמדו בשער העליון שבין עזרת ישראל לעזרת נשים, ובידיהם שתי חצוצרות ובקריאת הגבר תקעו והריעו ותקעו, וכשהגיעו למעלה עשירית תקעו והריעו ותקעו, וכן כשהגיעו לעזרה תקעו והריעו ותקעו, ותקעו עד שהגיעו לשער היוצא ממזרח ושם הפכו את פניהם למערב ואמרו, אבותינו שהיו במקום הזה אחוריהם אל היכל ה' ופניהם קדמה והשתחוו קדמה לשמש, ואנו ליה עיננו ולר' יהודה אמרו ב' פעמים ליה וליה עיננו. **גמרא** מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו ומי שלא ראה את ירושלים בתפארתה לא ראה כרך נחמד מימיו מי שלא ראה בית המקדש בבנינו לא ראה בנין מפואר מימיו, וזה בנין הורדוס שבנה אותו באבני שיש ומרמרא, שיש לבן, או אבני שיש צבוע כחול ומרמרא, שורה נכנסת ושורה יוצאת כדי שיקבל סיד, ורצה לחפותו בזהב אמרו לו חכמים השאר כך שכך הוא יפה יותר שזה נראה כגלי היים.

ר' יהודה אומר שמי שלא ראה דיופלוסטון של אלכסנדריה במצרים לא ראה בכבודן של ישראל, והיה שם ארמון גדול עם גזוזטראות כפולות, ולפעמים היו שם כפלים כיוצאי מצרים, והיו שם ע"א קתדראות של זהב כנגד סנהדרין גדולה, וכל אחת אין בה פחות מכ"א רבוא ככרי זהב. והיתה בימה באמצע שהחזן עומד עליה ויש לו סודרין בידו שכשהגיעו לענות אמן הניף אותם וענו העם אמן, ולא ישבו בתערוכת אלא כל בעלי אומנות בנפרד, צורפי זהב בפני עצמם וכן צורפי כסף וצורפי נחושת, וכן אורגים, וכשנכנס שם עני הכיר בעלי אומנותו ופנה אליהם ומזה היתה פרנסתו, ואמר אביי שאלכסנדר מוקדון הרג את כולם, והם נענשו כיון שעברו על הפסוק לא תוסיפון לשוב בדרך הזה עוד, וכשהגיע אלכסנדר הוא ראה שהם קראו בספר ישא ה' עליך גוי מרחוק, והוא אמר שזה נאמר עליו כיון שנסיעה של עשרה ימים בספינה הוא עשה בה' ימים, והרג את כולם.

התיקון שעשו בעזרת נשים, שהיא היתה חלקה והקיפוחה גזוזטרא והנשים היו למעלה והאנשים למטה, בתחילה היו הנשים בפנים ואנשים מבחוץ ובאו לקלות ראש והחליפו שהנשים יהיו בחוץ, ובכ"ז באו לקלות ראש, לכן תקנו שהנשים יהיו למעלה והאנשים למטה, אך קשה שכתוב הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל ואסור לשנות מתבנית המקדש,

דף נב אומר רבא שלמדו מהפסוק וספדה הארץ משפחות משפחות לבד משפחת בית דוד ונשיהם לבד, והם אמרו שאם בשעת הספד ויצר הרע אינו שולט בכ"ז יש להפריד את הנשים מהאנשים, ק"ו בשעת שמחה שיצר הרע שולט שיש להפריד את הנשים מהאנשים.

נחלקו ר' דוסא וחכמים אם ההספד הוא על משיח בן יוסף שנהרג או על יצר הרע שנהרג, ולכאורה רק על מות משיח בן יוסף יש לעשות הספד כמו שכתוב והביטו אלי את אשר דקרו וספדו עליו כמספד על היחיד, אך על מותו של יצה"ר יש לעשות שמחה, ויש לבאר כדברי ר' יהודה שהקב"ה יביא את היצה"ר לעתיד לבא ושוחטו בפני הצדיקים והרשעים, ולצדיקים הוא נראה כהר ולרשעים הוא נראה כחוט השערה, והצדיקים בוכים איך כבשנו הר גבוה כזה, והרשעים בוכים איך לא יכלנו לכבוש חוט שערה כזה וגם הקב"ה תמה עמם שכתוב כה אמר ה' צבקות כי יפלא בעיני שארית העם הזה בימים ההם גם בעיני יפלא.

רב אסי אומר שבתחילה יצה"ר דומה לחוט של עכביש ובסוף הוא נראה כעבות העגלה שכתוב הוי מושכי העוון בחבלי השוא וכעבות העגלה חטאה.

הקב"ה אומר למשיח בן דוד שאל ממני דבר ואתן לך שכתוב אספרה אל חוק אני היום ילידתך שאל ממני ואתנה גוים נחלתך, וכשראה שמשיח בן יוסף נהרג אמר איני מבקש אלא חיים, אומר הקב"ה חיים התנבא על זה דוד אביך, שכתוב חיים שאל ממך נתת לו.

ר' עזירא או ריב"ל דרשו שליצה"ר יש ז' שמות, הקב"ה קורא לו רע, שכתוב כי יצר לב האדם רע מנעוריו, משה קרא לו ערל שכתוב ומלתם את ערלת לבבכם, דוד קורא לו טמא שכתוב לב טהור ברא לי אלוקים, ומשמע שיש טמא, שלמה קרא לו שונא שכתוב אם רעב שונאך האכילתו לחם ואם צמא השקהו מים כי גחלים אתה חותה על ראשו וה' ישלם לך, ויש לקרוא ישלימנו לך, ישעיהו קראו מכשול שכתוב סולו סולו פנו דרך הרימו מכשול מדרך עמי, יחזקאל קראו אבן שכתוב והסרתני את לב האבן מבשרכם ונתתני לכם לב בשר, יואל קראו צפוני שכתוב ואת הצפוני ארחיק מעליכם, וזה נאמר על יצה"ר שהוא צפון ועומד בלבו של אדם, והדחתני אל ארץ ציה ושממה, למקום שאין בני אדם מצויים להתגרות בהם, את פניו אל הים הקדמוני שנתן עיניו במקדש ראשון והחריבו והרג ת"ח שבו, וסופו אל הים האחרון שנתן עיניו במקדש שני והחריבו והרג את הת"ח שבו ועלה באש ותעל צחנתו שמניח אומות העולם ומתגרה בשונאיהן של ישראל, כי הגדיל לעשות, אומר אביי שהוא

מתגרה בת"ח יותר מכולם, ואביי שמע באכסניה שאדם אחד אמר לאשה בואי נלך מוקדם יחד, אמר אביי אלך ואפריש אותם מאיסור הלך אחריהם ג' פרסאות באגם וכשפרשו לדרכם שמע שאומרים דרכינו רחוקה אך הצוות שלנו נעים, ואמר אביי על עצמו שהוא לא היה עומד בנסיון כזה, ותלה עצמו במעבר הדלת בצער ובא זקן אחד ואמר לו שהגדול מחבירו יצרו גדול ממנו.

ר' יצחק אומר שיצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום עמוד ב שנאמר רק רע כל היום, ור"ל מוסיף שהוא גם מבקש להמיתו שכתוב צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו ואם הקב"ה לא עוזר לו אי אפשר להתגבר, שכתוב ה' לא יעזבנו בידו ולא ירשיענו בהשפטו.

ר' ישמעאל אומר שאם פגע כך מנוול זה יש למשכו לביהמ"ד, אם אבן הוא נימוח שכתוב הוי כל צמא לכו למים וכתוב אבנים שחקו מים, ואם הוא ברזל הוא מתפוצץ, שכתוב הלא כה דברי כאש נאום ה' וכפטיש יפוצץ סלע.

ר' יונתן אומר שיצה"ר מסית את האדם בעוה"ז ומעיד עליו בעוה"ב שכתוב מפנק מנוער עבדו ואחריתו יהיה מנון, ובאותיות אטב"ח של ר' חייא סהדה הוא מנון, רב הונא מקשה שנאמר על יצה"ר כי רוח זנונים התעה וכתוב בקרבם, ויש לומר שבתחילה הוא בחוץ ובסוף הוא בתוכם, ורבא אומר שבתחילה הוא נקרא הלך ואח"כ אורח ואח"כ איש, שכתוב ויבא הלך לאיש העשיר ויחמול לקחת מבקרו וצאנו לעשות לאורח, ואח"כ נאמר ויקח את כבשת האיש הרש ויעשה לאיש הבא אליו.

ר' יוחנן אומר שלאדם יש אבר קטן שאם הוא משביעו הוא רעב ואם הוא מרעיבו הוא שבע, שכתוב כמרעיתם וישבעו. רב חנא בר אחא אומר שעל ד' דברים הקב"ה מתחרט שבראם, גלות שכתוב ועתה מה לי פה נאום ה' כי לוקח עמי חנם, כשדים שכתוב הן ארץ כשדים זה העם לא היה, ישמעאלים שכתוב ישליו אהלים לשודדים ובטוחות למרגזי קל לאשר הביא אלוק בידו, יצה"ר שכתוב ואשר הרעותי, וע"ז אמר ר' יוחנן שלולא שלשת הפסוקים הללו היו מתמוטטים שונאי ישראל שכתוב ואשר הרעותי, ועוד כתוב כי הנה כתומר ביד היוצרו כן אתם, ועוד כתוב והסירותי את לב האבן מבשרכם ונתתני לכם לב בשר, ורב פפא הוסיף עוד פסוק, ואת רוחי אתן בקרבכם.

נאמר בפסוק ויראני ה' ארבעה חרשים, ואמר ר' חנא בר ביזנא בשם ר' שמעון חסידא שהם משיח בן דוד ומשיח בן יוסף ואליהו וכהן צדק, ורב ששת הקשה מהמשך הפסוקים, ויאמר אלי אלה הקרנות אשר זרו את יהודה, וכי הם זרו אותם, אמר רב חנא בר ביזנא שזה נאמר על המשך הפסוק ויבואו אלה להחריד אותם לידות את קרנות הגוים הנושאים קרן אל ארץ יהודה לזרותה, אמר רב ששת שאינו יכול להתמודד עם חנא באגדות, נאמר בפסוק והיה זה שלום אשור כי יבא בארצנו וכי ידרוך בארמנותינו והקמנו עליו שבעה רועים ושמונה נסיכי אדם, ז' רועים הם דוד באמצע ומימינו אדם שת ומתושלה ומשמאלו אברהם יעקב ומשה, וח' נסיכי אדם הם ישי שאול ושמואל עמוס צפניה צדקיה ומשיח ואליהו.

כל מגורה של בית השואבה היתה בגובה נ' אמה והסתפקו אם הק"כ לוג היו לכל ילד או שכל ד' הספלים הם ק"כ לוג, וישנה ברייתא שבידי כל אחד היו ל' לוג וביחד היה ק"כ לוג, והילדים הללו היו יותר חזקים מבנה של מרתא בת בייתוס שהיה נוטל ב' ירכות של שור גדול שנקנה באלף זוז, והוא היה הולך עקב בצד גודל, ולא הניחו לו לעשות לבד כי ברוב עם הדרת מלך, ואין לומר שהשמן שוקל יותר, אלא שלכהן היה יותר קל לסחוב את היריכות כי זה היה כבש בשיפוע אמה למרחק ד' אמות ואינו זקוף, ואילו הסולמות זקופים מאד.